

Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś

Uniwersytet Jagielloński

e-mails: k.peter-bombik@uj.edu.pl; agnieszka.szczudlinska-kanos@uj.edu.pl

---

**POLITYKA RODZINNA W STRATEGIACH
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W POWIATACH MAŁOPOLSKI**

**FAMILY POLICY IN THE STRATEGIES
FOR SOLVING SOCIAL PROBLEMS
IN THE POWIATS OF MAŁOPOLSKA**

DOI: 10.15611/pn.2016.456.03

JEL Classification: J12, J18, R59

Streszczenie: Zarządzanie o charakterze strategicznym stanowi istotny element funkcjonowania współczesnych jednostek terytorialnych. Dotyczy praktycznie wszystkich obszarów życia społeczności lokalnych. Perspektywa długofalowa odgrywa niebagatelną rolę także w funkcjonowaniu sfery społecznej, w tym w prowadzeniu polityki rodzinnej. Celem artykułu jest więc sprawdzenie na poziomie deklaratywnym – poprzez analizę zapisów dokumentów strategicznych powiatów małopolskich – roli i miejsca, jakie we wspomnianych dokumentach odgrywają problemy polskich rodzin i sposoby ich rozwiązywania w dłuższej perspektywie czasu.

Słowa kluczowe: polityka rodzinna, powiat, strategia rozwoju, strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Summary: The management of a strategic character is an important element for the functioning of modern units of local governments. It applies to almost all areas of life of local communities. The long-term perspective plays an important role also in the functioning of the social sphere, including in the conduct of family policy. The aim of this study is to check on the declarative level – through the analysis of strategic documents of poviats of Małopolska – the role and place that Polish family problems and methods for solving them play in these documents in the long run.

Keywords: family policy, powiat, development strategy, strategy for solving social problems.

1. Wstęp

Problematyka niniejszego artykułu oscyluje na styku dwóch zagadnień, jakimi są z jednej strony strategiczny wymiar zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego na szczeblu powiatowym, a z drugiej jeden z obszarów działania tych jednostek, czyli sfera społeczna, a dokładniej rodzina i jej problemy. Obszar działalności władz publicznych różnych szczebli organizacyjnych określanymi mianem polityki rodzinnej może być rozumiany dwojako, w węższym zakresie – jako element polityki społecznej bezpośrednio adresowanej do rodzin, a także jako obszar łączący w sobie i koordynujący różnego rodzaju polityki szczegółowe, ukierunkowane na różnych adresatów i wykorzystujące odmienne instrumenty, których oddziaływanie na rodziny nie zawsze ma charakter bezpośredni [Rymsza 2016]. Na potrzeby artykułu przyjęto za wiążące węższe rozumienie polityki rodzinnej i skoncentrowano się tylko i wyłącznie na tych planach i działaniach władz samorządowych średniego szczebla, w przypadku których występuje wyraźne wskazanie na rodzinę. Istotne powiązanie realizacji polityki rodzinnej ze szczeblem lokalnym wynika przede wszystkim z kilku podstawowych przesłanek. Przemawia za tym między innymi usytuowanie rodziny, jej indywidualne potrzeby, a także problemy w miejscu zamieszkania, ściśle powiązane z danym terytorium, jak i fakt, że – ze względów na zróżnicowanie warunków życia w poszczególnych częściach tego samego kraju – w wielu przypadkach nie sprawdzają się rozwiązania uniwersalne, ich charakter musi być dopasowany do specyfiki występujących problemów [Balcerzak-Paradowska (red.) 2009]. Wskazuje to zatem na ważność problematyki społecznej, w tym zagadnień związanych z rodziną, w polityce prowadzonej przez władze publiczne na szczeblu lokalnym. Wydaje się to istotne, zwłaszcza w obliczu określonych zjawisk o charakterze ekonomicznym, społecznym czy politycznym, takich jak starzenie się społeczeństwa, zmiana modelu rodziny czy procesy globalizacyjne, mające istotny wpływ na kształt i funkcjonowanie całej sfery społecznej.

Celem zaprezentowanych w opracowaniu analiz jest określenie – na poziomie deklaracyjnym – istotności spraw z obszaru polityki rodzinnej w zarządzaniu powiatami. W miejscu tym należy jednakże zaznaczyć, że nie chodzi o ocenę konkretnych dokumentów, a jedynie wskazanie pewnych tendencji, problemów, które na poziomie lokalnym ujawniają się podczas szczegółowej analizy. Można zatem założyć, że problemy te są częste, wręcz powszechne, a do ich rozwiązywania, jako inspiracje lub dobre praktyki, mogą posłużyć analizy porównawcze oraz przegląd pewnej grupy strategii (w tym przypadku z powiatów województwa małopolskiego) zestawionych ze względu na konkretne kryteria. Rozważania te mogą być przydatne nie tylko dla badaczy zajmujących się poruszaną tematyką, ale przede wszystkim dla samorządowców, odpowiadających za tworzenie tych dokumentów.

2. Strategie rozwiązywania problemów społecznych w systemie zarządzania na szczeblu powiatowym

Działalność władz samorządowych, w tym szczebla średniego, w sferze społecznej, ukierunkowana na rozwiązywanie problemów współczesnej rodziny, obejmuje świadczenie określonych usług. Niezależnie od tego, w jaki sposób usługi te będą świadczone i jaki model znajdzie zastosowanie – model samowystarczalny, w ramach którego władza publiczna bierze odpowiedzialność za całość procesu świadczenia usług, czy też model rynkowy, w którym władza publiczna organizuje i finansuje, niekoniecznie realizując określone zadania [Kuźnik 2009] – każde rozwiązanie wymaga odpowiedniego podejścia planistycznego oraz odpowiedniej organizacji procesu realizacji. Ze względu na swoistą ciągłość realizacji zadań, istotną rolę w świadczeniu określonych usług publicznych musi więc odgrywać podejście strategiczne, które oprócz odpowiednich instrumentów analizy sytuacji bieżącej i przyszłej, przewidywania określonych zjawisk i zmian, koncentruje się także na zapewnieniu odpowiednich warunków adaptacji do pojawiających się zmian [Kozuch 2004].

Istotnymi narzędziami zarządzania długoterminowego są różnego rodzaju strategie, mające zarówno charakter ogólny (przykładowo strategia rozwoju określonego terytorium), jak i wyspecjalizowany (sektorowy), które są ukierunkowane na rozwiązywanie określonych problemów i kształtowanie działań w wybranych obszarach czy branżach. W strategiach funkcjonujących na szczeblu samorządowym i odnoszących się do określonych problemów (przykładowo społecznych) istotną rolę, oprócz diagnozy bieżącej sytuacji, odgrywają również propozycje szczegółowych rozwiązań w postaci programów i zadań przewidzianych do realizacji w określonym czasie. Ich właściwe opracowanie i faktyczna realizacja wydają się niezmiernie ważne dla funkcjonowania jednostek samorządu, bowiem – jak pokazują badania – „zarządzanie i rozwój przy pomocy konstruowania strategii jest skuteczną i wypróbowaną metodą zarówno w regionach, poszczególnych krajach i gminach, a więc w przekrojach przestrzennych, jak i sektorowych polityki społecznej, ochronie środowiska, przemysłu, rolnictwa, etc. Wypróbowaną, czyli przyspieszającą osiągnięcie założonego celu lub celów” [Staręga-Piasek 2013].

Jedną ze strategii, których opracowanie na poziomie powiatowym ma charakter obowiązkowy, jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. Obligatoryjność tworzenia tego typu dokumentów została narzucona przez ustawodawcę i wynika z konieczności wykonania przepisów wielu aktów prawnych. W szczególności należy do nich zaliczyć Ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w której określono, iż „do zadań własnych powiatu należy: opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami” [Ustawa z dnia 12 marca

2004, art. 19]. Ponadto o obowiązku rozwiązywania problemów społecznych przez jednostki samorządu terytorialnego mowa jest w odrębnych ustawach, między innymi w: Ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, Ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, Ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów czy w Ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz w wielu innych ustawach dotyczących między innymi ochrony zdrowia i edukacji.

Strategie rozwiązywania problemów społecznych powinny być konstruowane zgodnie z logiką kaskadowego układu strategii i programów, polegającą na tym, iż strategiczne oraz operacyjne programy na poziomie krajowym są planami wykonawczymi dla polityk formułowanych na poziomie międzynarodowym, czyli w przypadku Polski – na poziomie Unii Europejskiej. Na poziomie regionalnym strategię rozwoju stanowią plany wykonawcze dla polityk formułowanych na poziomie krajowym. Strategie lokalne – powiatowe i gminne – powinny natomiast być zharmonizowane ze strategiami wojewódzkimi lub odpowiednio – powiatowymi. Zachowanie powyższej spójności jest konieczne i niesie wiele korzyści, zarówno o charakterze społecznym, jak i ekonomicznym, ponieważ umożliwia między innymi skuteczne aplikowanie o środki finansowe z funduszy unijnych.

3. Rodzina i jej problemy w strategiach małopolskich powiatów

Na potrzeby artykułu poddano badaniom wszystkie te powiatowe strategie rozwiązywania problemów społecznych w województwie małopolskim, które po pierwsze wskazują obszary problemowe oraz priorytetowe, po drugie wyznaczają kierunki działań, a po trzecie określają wytyczne dla wdrażania planowanych zadań. Warto podkreślić, iż aż 23% powiatów nie ma aktualnego dokumentu (czerwiec 2016). W każdym przypadku są to powiaty, w których w roku 2015 zakończył się okres obowiązywania wcześniejszej strategii, a więc z dużym prawdopodobieństwem można założyć, iż plany takie są w trakcie opracowywania. Przed rozpoczęciem badań postawiono hipotezę, że główne cele analizowanych strategii dotyczą wyłącznie pomocy rodzinom wykluczonym społecznie lub zagrożonym marginalizacją.

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż w Małopolsce wszystkie strategie są skorelowane z właściwymi dokumentami strategicznymi różnych szczebli, obowiązującymi w określonych przedziałach czasowych. Na poziomie międzynarodowym do dokumentów tych w szczególności należą: Strategia Europa 2020 lub Strategia lizbońska – dla dokumentów opracowywanych przed 2010 r. W związku z tym, że

od 2013 r. nie ma krajowej strategii polityki społecznej, dokumenty obowiązujące na szczeblu regionalnym odnoszą się między innymi do: Długookresowej strategii rozwoju kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności; Strategii rozwoju kraju 2020; Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2010-2020: regiony, miasta, obszary wiejskie czy Krajowego programu przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji. Powiatowe strategie rozwiązywania problemów społecznych w Małopolsce odwołują się także do dokumentów regionalnych, czyli Strategii rozwoju województwa małopolskiego na lata 2011-2020 „Małopolska 2020. Nieograniczone możliwości” oraz do wybranych programów strategicznych m.in. do Programu strategicznego „Włączenie społeczne” na lata 2015-2020, który w chwili obecnej stanowi niejako strategię polityki społecznej dla województwa [Noworól, Szczudlińska-Kanoś 2014].

Ustawa o pomocy społecznej obliguje powiat do zawarcia w strategii rozwiązywania problemów społecznych określonych treści. W szczególności zaliczyć do nich należy: diagnozę sytuacji społecznej, prognozę zmian w zakresie objętym strategią, cele strategiczne projektowanych zmian, kierunki niezbędnych działań, sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe, a także wskaźniki realizacji działań [Ustawa z 12 marca 2004, art. 16b].

Z analiz wynika, iż część diagnostyczna w strategiach powiatowych województwa małopolskiego jest w różnym stopniu rozbudowana. Jej treść oscyluje w granicach od 30% do niemalże 90% całego dokumentu i w większości przypadków opiera się na danych statystycznych pozyskanych od instytucji publicznych związanych z realizacją zadań z zakresu polityki społecznej. Część diagnostyczna obejmuje średnio aż 70% treści dokumentu.

Cele powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych w Małopolsce są odmienne, podobnie jak przedstawiane w nich diagnozy. Wynika to z faktu, iż powinny one stanowić odpowiedź na potrzeby oraz problemy konkretnych społeczności. Oczywiście jest, że solidniej prowadzone badania (w tym jakościowe), dotyczące specyfiki w powiatach, wpłynęłyby na trafniejsze określanie planów strategicznych, aczkolwiek niejednokrotnie ograniczenie stanowią środki finansowe przeznaczane na ten cel, a także podejście władz samorządowych do obowiązku, konieczności, przydatności czy nawet sensowności opracowywania tego typu programów. Mimo to z dokumentów wyraźnie wynika jednak, że określone problemy w województwie są podobne, a propozycje ich rozwiązywania niemal identyczne.

Zagadnienia związane z polityką rodzinną występują w mniejszym lub większym zakresie we wszystkich badanych dokumentach. W związku z tym, iż badaniom poddane zostały strategie rozwiązywania problemów społecznych, nie dziwi fakt, że w 70% z nich pojawia się pomoc dla rodzin dysfunkcyjnych, która w pierwszej kolejności polega na objęciu szczególną opieką i pomocą rodziny, a w szczególności dzieci, znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezradności oraz rodziny niewydolne wychowawczo. W dokumentach najczęściej zauważyć można bardzo ogólne postulaty mówiące o konieczności: wspierania ro-

dzin we wzmacnianiu i odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania; usprawniania systemu opieki nad dziećmi pozbawionymi możliwości wychowywania się w rodzinie biologicznej; rozwoju poradnictwa dla rodzin dysfunkcyjnych; tworzenia sprawnego systemu pomocy społecznej pomagającego osobom i rodzinom przezwyciężyć trudności życiowe; opracowywania i realizacji powiatowych programów pomocy dziecku i rodzinie, które dotyczyłyby działań na rzecz rodzin i dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin dysfunkcyjnych, problemowych, niepełnych i niezaradnych pod względem opiekuńczo-wychowawczym; rozszerzenia dostępu do poradnictwa rodzinnego; systematycznej pracy z rodzinami mającymi problemy opiekuńczo-wychowawcze. Tylko w 65% strategii wyszczególniono doradztwo i pomoc psychologiczną.

Wsparcie dla rodzin, w których nie występują dysfunkcje, zadeklarowane zostało w 65% badanych strategii. W szczególności dotyczyło: poprawy kompetencji w zakresie pełnienia ról w rodzinie; edukacji rodziców w zakresie pracy z dzieckiem; świadczenia pomocy rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialno-bytowych; wspierania rodziny w formie poradnictwa specjalistycznego, terapii rodzinnej, mediacji gwarantujących właściwe jej funkcjonowanie; organizowania warsztatów kompetencji rodzicielskich; promowania rodziny jako wartości, rodzinności i rodzinnego stylu życia; zachęcania do współpracy rodzin z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dziecka i rodzin; prowadzenia badań dotyczących sytuacji społeczno-ekonomicznej rodziny; inicjowania powstawania grup wsparcia dla rodzin z dziećmi w różnym wieku, dla rodziców samotnie wychowujących dzieci; czy też – co jest bardzo ciekawe – inicjowania alternatywnych form wsparcia dla rodzin z dziećmi, takich jak małe żłobki, przedszkola rodzinne, banki czasu. Niejednokrotnie w strategiach pojawiała się także kwestia poprawy więzi rodzinnych poprzez organizację na poziomie powiatowym alternatywnych form spędzania czasu wolnego: pikników, festynów, wycieczek, zajęć rekreacyjno-sportowych, wspólnych wyjazdów rodzin do obiektów kultury, spotkań okolicznościowych czy spotkań dzieci z seniorami.

Istotnymi elementami zapisów znaczącej części badanych dokumentów były ochrona oraz eliminacja przemocy w rodzinie, która w ostatnich latach w Małopolsce zaczęła pojawiać się niezależnie od dysfunkcyjności rodziny. W 76% dokumentów decydenci opowiedzieli się za koniecznością opracowania, rozszerzania i realizacji powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony jej ofiar. Ważne jest także podnoszenie poziomu świadomości, wrażliwości oraz reakcji społecznej i instytucjonalnej wobec przemocy w rodzinie, które można osiągnąć poprzez zwiększenie dostępności, poszerzenie oferty specjalistycznej pomocy oraz zapewnienie schronienia dla osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych i dotkniętych przemocą.

Warto podkreślić, iż jednym z priorytetów polityki prorodzinnej województwa małopolskiego jest propagowanie idei rodzicielstwa zastępczego. W związku z tym w 95% strategii powiatowych odwołano się do konieczności wspierania ro-

dzinnych form pieczy zastępczej poprzez pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do prowadzenia rodzinnej opieki zastępczej, prowadzenie szkoleń podnoszących kwalifikacje dla funkcjonujących zawodowych oraz niezawodowych i spokrewnionych rodzin zastępczych, zwiększenie dostępności do bezpłatnego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i prawnego dla rodzin zastępczych, organizowanie imprez integracyjnych połączonych z działaniami profilaktycznymi i kampaniami informacyjnymi w zakresie problematyki społecznej, a zwłaszcza promowanie opieki zastępczej oraz właściwy nadzór nad działalnością.

Za niepokojący można uznać fakt, iż tylko w 11% strategii (obowiązujących od 2015 lub 2016) zwrócono uwagę na pomoc rodzinom z dziećmi z niepełnosprawnościami. W dokumentach tych podkreślono konieczność zwiększenia dostępności do zajęć rehabilitacyjnych dla dzieci posiadających opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, do specjalistycznych usług opiekuńczych dla rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi, jak również do usług asystenckich świadczonych przez asystentów na rzecz osób z niepełnosprawnością lub rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością.

Nieco lepiej, choć zdecydowanie nie jest to wskaźnik zadowalający, przedstawia się kwestia wsparcia rodzin z dorosłymi niepełnosprawnymi. W 23% strategii poruszono ów problem, jednakże w sposób ogólny. Realizacja zadań w tym obszarze miałyby w szczególności polegać na: organizowaniu pomocy w sytuacji długotrwałej choroby w rodzinie, poprzez pomoc instytucjonalną; objęciu osób niepełnosprawnych i ich rodzin specjalistycznym poradnictwem psychologicznym, asystenta osoby niepełnosprawnej i terapią oferowaną przez powiatowe centrum pomocy rodzinie oraz sukcesywnym zwiększaniu oferty pomocowej w formie doradztwa, poradnictwa i terapii dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Inaczej sytuacja wygląda w przypadku pomocy osobom *stricte* niepełnosprawnym. Wsparcie takie oraz bardzo zróżnicowane rozwiązania niniejszych problemów społecznych, pojawiły się w ponad 80% badanych dokumentów. Pomoc ta dotyczy głównie integracji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych w celu poprawy jakości ich życia, likwidowania barier architektonicznych, technicznych i komunikacyjnych; dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny oraz poszerzenia bazy rehabilitacyjnej dla osób niepełnosprawnych; zapewnienia dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym; wykorzystania potencjału osób niepełnosprawnych w działaniach na rzecz społeczności lokalnej, promocji przedsiębiorczości wśród osób niepełnosprawnych.

W analizowanych dokumentach nie poświęcono szczególnej uwagi rodzinom z osobami starszymi. Zaledwie w 5% dokumentów pojawiły się zapisy dotyczące rozwoju interdyscyplinarnych, systemowych metod wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych, starszych i ich rodzin. Pomoc osobom starszym stanowiła natomiast jeden z priorytetów w niemalże 90% badanych strategiach. Dotyczyła przede wszystkim: organizowania opieki dla osób wymagających całodobowego wsparcia, między

innymi poprzez zwiększanie liczby miejsc w rodzinnych domach pomocy; tworzenia lub rozwoju dziennych domów pobytu dla osób starszych i zwrócenie większej uwagi na działania o charakterze aktywizującym w stosunku do działań o charakterze mającym na celu zapewnienie potrzeb bytowych; zwiększania udziału osób starszych w życiu społeczno-gospodarczym; organizowania wydarzeń kulturalno-oświatowych dla osób starszych, pozyskiwania wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze w życiu codziennym, a także wspierania organizacji oraz kampanii informacyjnych, promujących osoby starsze.

Zaledwie w 35% badanych strategii zadeklarowano ogólne wsparcie dla rodzin z dziećmi nastoletnimi. W większości przypadków pomoc ta dotyczyła leczenia uzależnień oraz pomocy psychologicznej dla dzieci, młodzieży oraz ich rodzin. O połowę rzadziej odnoszono się do konieczności promocji zdrowego stylu życia, kreowania mody na sport i rekreację ruchową, rozwoju oferty zajęć pozalekcyjnych młodzieży i organizacji „czasu wolnego”.

Niepokojące są wskaźniki realizacji celów – na 17 analizowanych strategii w trzech dokumentach nie odnajduje się ich szczegółowego określenia. Mowa w nich jedynie o systematycznym monitoringu, ewaluacji międzykresowej, końcowej i ocenie realizowanych działań. Proponuje się także tworzenie sprawozdań ze stanu realizacji strategii, które mogłyby posłużyć do przygotowywania budżetów na kolejne lata. We wszystkich pozostałych strategiach wyraźnie dominują wskaźniki ilościowe, a obok nich znacznie rzadziej pojawiają się wskaźniki jakościowe, przykładowo poziom zadowolenia obywateli ze świadczonych usług publicznych (5%). Wśród wskaźników ilościowych dominują liczby, które nie zawsze przekładają się na faktyczną realizację założeń, przykładowo: liczba przeprowadzonych interwencji policji dotyczących przemocy w rodzinie; liczba zrealizowanych programów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie; liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie; liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad; liczba osób objętych wsparciem w ramach domu dla matek z małoletnimi dziećmi i samotnych kobiet w ciąży; liczba rodzin zastępczych objętych pomocą i wsparciem w stosunku do zapotrzebowania itd. Zdarzają się także (11%) wskaźniki kwotowe, które również nie muszą korespondować z efektywnością, przykładowo wydatki przeznaczone na konkretne cele.

4. Zakończenie

Podsumowując, można wskazać na kilka kwestii. Niewątpliwie, problematyka rodzinna jest obecna w dokumentach strategicznych małopolskich powiatów, chociaż stopień istotności omawianych zagadnień jest różny. Jak zauważono, cele wynikające z powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych w Małopolsce są zróżnicowane, co wynika ze specyfiki poszczególnych obszarów i występujących

na tych obszarach problemów, przy czym w przypadku problemów tożsamy – proponowane rozwiązania są niemalże identyczne.

Warto jednak zwrócić uwagę na pewne ograniczenia, związane między innymi z doбором wskaźników realizacji celów, które nie zawsze znajdują zastosowanie praktyczne. Zauważalna jest także swoista selektywność lokalnej polityki rodzinnej i jej ukierunkowanie na określone kategorie rodzin, przy równoczesnym pomijaniu i ignorowaniu problemów innych kategorii. Chodzi tu przede wszystkim o zauważalny brak deklaracji wsparcia (a co za tym idzie zapewne także brak konkretnych działań) rodzin z osobami starszymi, dziećmi i osobami niepełnosprawnymi w różnych sytuacjach i na różnych etapach rozwoju. Można więc mówić o braku kompleksowości, co w przypadku instrumentów strategicznych można uznać za ich istotne ograniczenie.

Literatura

- Balcerzak-Paradowska B. (red.), 2009, *Sytuacja rodzin i polityka rodzinna w wymiarze lokalnym*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Kożuch B., 2004, *Zarządzanie publiczne w teorii i praktyce polskich organizacji*, Wydawnictwo Placet, Warszawa.
- Kuźnik F., 2009, *Zarządzanie strategiczne w sektorze publicznym*, [w:] Frąckiewicz-Wronka A. (red.), *Zarządzanie publiczne – elementy teorii i praktyki*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice.
- Noworól A., Szczudlińska-Kanoś A., 2014, *Polityka społeczna i rynek pracy w świetle regionalnej strategii rozwoju. Analiza dokumentów strategicznych województwa małopolskiego*, *Polityka Społeczna*, nr 11.
- Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2014-2020 (powiat proszowicki), <http://bip.malopolska.pl/sproszowice,a,882974,uchwala-nr-xxxii2472014-rady-powiatu-proszowickiego-z-dnia-24-kwietnia-2014r-w-sprawie-uchwalenia-po.html> (4.07.2016).
- Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2015-2020 (powiat suski), <http://spsuchabeskidzka.bip.info.pl/dokument.php?iddok=2537&idmp=117&r=o> (4.07.2016).
- Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu limanowskiego na lata 2010-2016, <http://docplayer.pl/4756225-Powiatowa-strategia-rozwiazywania-problemow-spoecznych-powiatu-limanowskiego-na-lata-2010-2016.html> (4.07.2016).
- Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu tarnowskiego na lata 2016-2020, <http://bip.malopolska.pl/sptarnow/Article/get/id,1185358.html> (8.07.2016).
- Rymsza M., 2016, *Polityka rodzinna: cele, wartości, rozwiązania – w poszukiwaniu konsensualnego programu*, [w:] Szymańczak J. (red.), *Polityka wobec rodziny w Polsce*, Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu, Warszawa.
- Staręga-Piasek J., 2013, *Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych*, <http://irss.pl/wp-content/uploads/2014/01/Metodologia-strategicznego-rozwi%C4%85zywania-problem%C3%B3w-spo%C5%82ecznych.pdf> (10.07.2016).
- Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych miasta Tarnowa na lata 2011-2020, <http://www.tarnow.pl/Miasto/Aktualnosci-tarnowskie/Strategia-Integracji-i-Rozwiazywania-Problemow-Spoecznych-do-realizacji> (4.07.2016).
- Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych powiatu miechowskiego na lata 2014-2020, www.pcp.miechow.pl/dopobrania/Strategia_problemy_spoeczne.pdf (10.07.2016).

- Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu bocheńskiego na lata 2014-2020, bip.malopolska.pl/pobierz/990593.html (10.07.2016).
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla powiatu olkuskiego na lata 2016-2021, <http://pcpr.olkus.pl/wp-content/uploads/2015/12/Strategia-2016-2021.pdf> (9.07.2016).
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych Krakowa na lata 2015-2020 (projekt), /projekt/http://ngo.krakow.pl/aktualnosci/193482,52,komunikat,strategia_rozwiazywania_problemw_spoecznych_krakowa_na_lata_2015_2020.html (5.07.2016).
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu gorlickiego na lata 2016-2020, bip.malopolska.pl/Download/get/id,1352309.html (8.07.2016).
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu tatrzańskiego na lata 2014-2020, <http://bip.malopolska.pl/spzakopane/Article/get/id,48348.html> (6.07.2016).
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu myślenickiego na lata 2014-2020, <http://www.pcpr.myslenicki.pl/strategie/171-strategia-rozwizywania-problemw-spoecznych-powiatu-myslenickiego-na-lata-2014-2020> (5.07.2016).
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu nowotarskiego na lata 2009-2018, https://www.nowy targ.pl/dok/2016strategia_spoecznych_tekst.pdf, (9.07.2016).
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie brzeskim na lata 2016-2024, <http://bip.malopolska.pl/spbrzesko/Article/get/id,1187555.html>, (11.07.2016).
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie dąbrowskim na lata 2014-2020, <http://bip.malopolska.pl/spdabrowatarnowska/Article/get/id,869254.html>, (8.07.2016).
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie wadowickim na lata 2008-2018, bip.malopolska.pl/pobierz/377787.html, (2.07.2016).
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie wielickim na lata 2014-2020, bip.malopolska.pl/pobierz/1148674.html, (2.07.2016).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Dz.U. 2004, nr 64, poz. 593 ze zm.